

Alkoholijuomatuotannon jakautumisesta ja Alkon tuotepolitiikasta

*Veikko Kasurinen —
Alpo Siiriä*

Alkoholipolitiikka-lehden numerossa 6/1977 tri Klaus Mäkelä käsitteli artikkelissaan Alkoholien talous Alkon valvonnassa myytävien juomien jakautumista hankintatavan mukaan. Artikkelin on herättänyt laajalti kiinnostusta, mutta koska eräät sen kohdat antavat harhaanjohtavan tai ainakin puutteellisen kuvan tarkasteltavasta aihepiiristä, on syytä täydentävästi selventää tuotannon jakautumista ja tuotepolitiikan tämän hetken tilanteesta vedettäviä kehityssuuntia.

Tuotannon jakautuminen kustannusten perusteella

Mäkelä toteaa hankintatavan jakoperusteena käyttämistään tuotantokustannushinnoista: "... eri tuoteryhmien tuotantokustannusten laskentaperusteet poikkeavat hiukan toisistaan. Erot ovat kuitenkin niin vähäisiä, että ne eivät vaikuta aikavertailuihin." Tällöin vähätellään eron merkitystä, sillä merkittävää eroa on sekä aikavertailussa että nimenomaan rakennetarkastelussa valmistajittain kuten taulukosta 1 havaitaan.

Mäkelän taulukossa ulkomaisten myyntivalmiiden tuotteiden ja kotimaisen hankinnan tuotantokustannusarvot ovat ns. omakustannusarvoja, jotka sisältävät välittömien tuotantokustannusten lisäksi hallintokustannukset, osan jakelukustannuksista, pääomakustannukset ja yrittäjänsion. Alkon valmisteiden ja pullotteiden osalta luvut on laskettu välittömien tuotantokustannusten perusteella eli niistä puuttuvat hallinto- ja jakelukustan-

nukset, pääomakustannukset ja yrittäjänsio. Nimenomaan pääomakustannusten mukanaolo sopimustehtaiden kustannuksissa ja niiden puuttuminen Alkon luvuista aiheuttaa harhaa, koska varsinkin 70-luvulla pääomakustannusten osuus teollisuudessa yleensä ja myös Alkon kustannusrakenteessa on kasvanut.

Kun myyntivalmiiden hankintojen osalta käytössämme ei ole takautuvasti pelkkiä välittömiä tuotantokustannuksia, lukujen vertailukelpoisuus on saavutettavissa lisäämällä hankintoihin sisältyvät kustannuserät vastaavasti myös Alkon lukuihin. Alkon myymäläverkoston kustannuksista myyntiä vastaava osa on kohdistettu ulkomaisiin ja kotimaisiin myyntivalmiisiin hankintoihin. Menetelmä on puhtaasti laskennallinen, mutta sen tuloksena luvut ovat sisällöltään keskenään vertailukelpoisia. Se on mahdollinen vain harvalla tuoteryhmyksellä taulukon 1 tapaan. Kun se myös sisällyttää tarkasteluun kaikki kustannustekijät, päästään Mäkelän tavoitteeseen eli voidaan vertailla eri tuottajien taloudellista ominaispainoa.

Tuotannon jakautuminen volyymien perusteella

Edellä käytetty tarkastelutapa on yksi mahdollinen tapa, joskaan ei riittävä. Jos valmistusosuuskehittämistä halutaan pyrkiä selvittämään objektiivisesti, tulisi vertailussa ottaa erikseen huomioon ainakin myös volyymit ja hankintatapaan sisältyvät absoluuttisen alkoholin määrät,

Taulukko 1. Alkoholijuomatuotannon jakautuminen, osuus-%

	tuotantokustannusarvon jakautuminen Mäkelän mukaan		vertailukelpoisten kustannusten mukaan laskettuna (tuotantokus- tannukset omakustannusarvoina)		
	1969	1975	1969	1975	1976
Ulkomaiset myyntivalmiit tuotteet	9	6	8	4	3
Alkon valmisteet ja pullotteet ¹	22	23	31	40	42
valmisteet			(23)	(30)	(32)
pullotteet			(8)	(10)	(10)
Kotimaiset myyntivalmiit tuotteet	68	72	61	56	55
olut	(57)	(40)	(54)	(43)	(43)
long drink -juomat	(1)	(4)	(1)	(4)	(4)
muut	(10)	(28)	(5)	(9)	(8)
Yhteensä	99	101	100	100	100

¹Mäkelän alkuperäisessä taulukossa Alkon pullotteet on laskettu yhteen ulkomaisten myyntivalmisteiden kanssa. Tässä ne on siirretty Alkon ryhmään. Luotettavan vertailukelpoisuuden säilyttämiseksi taulukoituja lukuja ei voida osittaa esim. tuoteryhmittäin. Tuoteryhmittäinen jako edellyttäisi eri valmistajien laskentaperusteiden tuntemista eikä niiden soveltaminen historiatietoihin ole mahdollistakaan.

Taulukko 2. Alkoholijuomien myynti volyymilitroina ja litroina absoluuttista alkoholia

	1969		1976		1969		1976	
	milj. l	osuus-%	milj. l	osuus-%	100 %:n		100 %:n	
					alkoholia		alkoholia	
Ulkomaiset myyntivalmiit tuotteet	2,9	1	3,2	1	0,9	4	1,0	3
Alkon valmisteet ja pullotteet	27,4	11	46,6	14	8,3	42	14,1	48
valmisteet	(19,4)	(8)	(33,2)	(10)	(6,7)	(34)	(11,5)	(39)
pullotteet	(8,0)	(3)	(13,4)	(4)	(1,6)	(8)	(2,6)	(9)
Kotimaiset myyntivalmiit tuotteet	217,1	88	273,3	85	10,5	54	14,7	49
olut	(210,7)	(85)	(245,2)	(76)	(9,9)	(50)	(11,5)	(39)
long drink -juomat	(3,3)	(2)	(17,6)	(6)	(0,2)	(1)	(1,0)	(3)
muut	(3,0)	(1)	(10,5)	(3)	(0,5)	(3)	(2,2)	(7)
Yhteensä	247,4	100	323,1	100	19,7	100	29,8	100

sillä kustannukset, volyymit ja juomarakenteet eivät välttämättä korreloi samansuuntaisesti. Volyymeja on tarkasteltu taulukossa 2.

Johtopäätökset tuotannon jakautumisesta

Yleishavaintona voidaan taulukoista 1 ja 2 todeta, että ulkomaisten tuotteiden osuus on alentunut entistään alhaisemmalle tasolle. Alkon omien valmisteiden osuus on kasvanut selvästi ja Alkon pullotteiden osuus on kasvanut lievästi. Edellä esitettyjen lukujen ja Mäkelän lukujen välinen ristiriita on suurimmillaan nimenomaan kotimaisten myyntivalmiiden hankintojen kohdalla; Mäkelän luvuissa suunta on nousujohteinen, kun taas edellä esitetty arvo- ja volyymilaskelmat tukevat Alkon tuotannon suhteellisen osuuden nousua. Mäkelä painottaa mm. kotimaisen hankinnan kasvua muut väkevät alkoholijuomat -ryhmässä. Tämänhetkinen tilanne on päinvastainen, kuten seuraavasta vuosisarjasta ilmenee:

vuosi	1969	1975	1976	1977
	miljoonaa litraa			
Alkon valmisteet	3,7	5,5	6,8	7,5
pullotteet	1,8	2,7	2,8	2,9
kotimainen hankinta	0,6	5,6	4,9	4,1

Tuotepolitiikan suuntaviivat

Tarkastelukohteina vuosien 1968, 1969 ja 1975 numerosarjat antavat erillisinä esitettyinä tuotepolitiikan suunnastaväärän kuvan, sillä kahden tekijän, uuden alkoholilain ja taloudellisen nousukauden, vaikutus tuoterakenteessa on muita tekijöitä painavampi. Vasta ajanjakson loppupuolella alkaa tuotepoliittinen taloudellisuusajattelu työntyä selvemmin esille. Kantavimpana periaatteena tämänhetkisessä tuotepolitiikassa on, että hankinnat suoritetaan siten ja sieltä, missä vähiten valuuttaa ja pääomaa sitoutuu ja missä mm. työllisyysnäkökohdat tulevat parhaiten täytetyksi. Suunnittelu- ja ke-

hittelytyö ohjataan samojen päämäärien saavuttamiseksi: kotimaista työtä ja kotimaisen raaka-aineen hankintaa lisätään.

Työnjako Alkon ja muiden kotimaisten valmistajien välillä perustuu edellä esitettyyn edullisuusperiaatteeseen. Alko huolehtii väkiviinan ja siihen perustuvien sekoitusjuomien valmistuksesta sekä kokonaisuudessaan tuonnista. Kotimaisen viini- ja likööriteollisuuden osuuteen kuuluvat kotimaisten marjojen ja hedelmien sopimusviljelytoiminta, keräily, väljalostus ja eräiden alkoholijuomien valmistaminen niistä. Alko ei ole katsonut tarkoituksenmukaiseksi suorittaa tämän teollisuudenalan vaatimia investointeja, koska nämä tuotantolinjat toimivat samanaikaisesti myös elintarviketeollisuuden muita tarpeita varten.

Alkon kotimaisesta hankinnasta olut muodostaa pääosan. Oluen valmistuksen Alkon hallintoneuvosto on alkoholilakiin ja keskiolutlakiin perustuen antanut toistaiseksi sopimussuhteissa oleville panimoille. Huomattakoon, että tämän valmistussopimuksen mukaisesti Alko saa tarkat tiedot panimoiden teknillisestä ja taloudellisesta toiminnasta sekä ohjaa ja valvoo niitä.

Mäkelän tavoin voidaan tyydytyksellä todeta, että merkittäväntä viime vuosien kehityksessä on ollut kotimaisuuden selvä kasvu, taulukoiden perusteella vieläpä Alkon tuotantoon painottuneena. Kotimaisuuden kasvaessa kustannustekijät ja taloudelliset kerrannaisvaikutukset ovat Alkon ja täten yhteiskunnankin ohjailtavissa ja valvonnassa. Tätä suuntausta on perusteltua tulevaisuudessakin painottaa maahan tuotavan juomaraaka-aineen ja myyntivalmiin osan kustannuksella. Näiden pyrkimysten kanssa on sopusoinnussa tuotepolitiikka, johon sisältyvät aktiivinen taloudellisuusperusteinen tuotekehittelytoiminta, järkevien rajoitusten käyttö sekä oloihimme sovellettu juomatapavalistus ja -ohjaus.

Alkoholipolitiikka Vol. 43:13—15, 1978